

טקסט מידעי: פסקות ונושאים

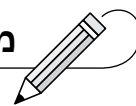
המאמרים שאתם קוראים הולכים ומתארכים, לפעמים אורכם שני עמודים וחצי, ואחרים אתם נדרשים לענות על שאלות.

כל שאלה מכילה עובדה, וילעיתים איננו זוכרים היכן בדיוק קראנו עליה בטקסט. כדי שלא נצטרך להתחיל לקרוא שוב את כל הטקסט, כדאי לכתוב לצד כל פסקה את הנושא שלה. על-פי הנושאים שכתבנו בצד, נוכל למצוא את מקום התשובה לשאלה.

הפעולה הזו לא נעשית בטקסטים ספרותיים, משום ששם החלוקה היא לפי תבנית סיפורית (פתיחה, בעיה, פיתוח רצף עלילה, פתרון וסיום).

כשכותבים את נושא הפסקה, אין צורך לנסח בצורה מדויקת, אלא יש לרשום במה מדובר, ובעיקר מה אומרים עליו. הנושא יכול להיכתב במילה או שתיים, והוא אינו חייב להיות משפט תקין.

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לפניכם רשימה של נושאי הפסקות. לאחר שאתם מסיימים לקרוא פסקה, העתיקו את הנושא שלה.

בניית תיבות קינון כדי שיהיה מקום לקנן • הסיבה להתרחקות הבזים בישראל • פתיח - הצגת הנושא: פחות בזים מקננים בארץ • עזרת חברת החשמל בהתקנת קנים • הבזים מחפשים אזורי קינון מחוץ לישראל

מצילים את הבזים

(מתוך "ילדי טבע הדברים", החברה לחקר האדם והסובב, גיליון 38, נובמבר 1997)

בכל שנה, לקראת הקיץ, חוזרת אלינו נקבה יפהפייה של בז אדום ונוחתת לה על אֶדן החלון, היישר אל תוך העציץ ששימש אותה גם בשנה שעברה. לפני חמש שנים קיננו בשכונה שלנו שמונה

פסקה (1)
נושא הפסקה:
1

זוגות של בזים אדומים, לפני שנתיים רק שלושה זוגות, והשנה היינו היחידים שזכו לביקורים. אבל לא רק בקרב בני השכונה שלנו אנחנו בני מזל: פעם, לפני 50 שנה בערך, היו מגיעים לקנן בארץ אלפי זוגות של בזים אדומים בכל קיץ, ואילו השנה הגיעו לארץ רק 400 זוגות. אז הם קיננו בכל הארץ, והיום רואים אותם רק בהרי מנשה.

5

למה בעצם הם כבר לא מגיעים אלינו? הבזים מגיעים אלינו מאפריקה, בדרך כלל באמצע חודש פברואר, ומקננים בדרך כלל בגגות של בתים ישנים. פעם היו בארץ הרבה בתים ישנים כאלה: בראש פינה, בצפת, בירושלים וביישובים רבים אחרים בנו בתים בעלי גגות רעפים. בשנים האחרונות התחילו לבנות בתים בלי גגות רעפים או בעלי גגות אטומים. נוסף על כך, במקומות רבים שפעם היו שטחים פתוחים, בלי בתים, והבזים יכלו לצוד שם מזון, נבנו עכשיו בתים גבוהים.

פסקה (2)

נושא הפסקה:

15

בהתחלה ניסו הבזים האדומים לחפש לעצמם מקומות קינון באזורים שנשארו בהם שטחים פתוחים, אבל לא היה מקום לכולם, ולאט-לאט התרחקו הבזים מישראל לכיוון ארצות שבהן עדיין יש להם מקום לקנן בו.

פסקה (3)

נושא הפסקה:

20

אנשים שפועלים למען הטבע ובעלי החיים, ראו שהבעיה מחמירה, לכן הם החליטו לבנות תיבות קינון לבזים באזורים שאליהם הם עדיין נוהגים להגיע. את התיבות היה צריך להתקין במקומות גבוהים, כדי שטורפים ומזיקים (חתולים, נמיות ואפילו ילדים) לא יוכלו להגיע אליהן.

פסקה (4)

נושא הפסקה:

25

לכן פנו אותם אנשים בבקשת עזרה למי שבדרך כלל עובד עם עמודים גבוהים - לחברת החשמל. וחברת החשמל אכן עזרה. בעונת הקינון האחרונה כבר נצפו זוגות אחדים של בזים מקננים בתיבות שהותקנו.

פסקה (5)

נושא הפסקה:

שאלת שאלות

שאלות איתור מידע

- בדרך כלל, שאלות של איתור מידע נפתחות במילת **שאלה**.

מי, מה • איזה, איזו, אילו • מדוע, למה • היכן, איפה •
מתי, ממת, עד מתי • לשם מה, בשביל מה • כמה • כיצד, איך

- התשובה לשאלת איתור נמצאת בטקסט, כתובה באופן **מפורש**, ואפשר **להעתיק** אותה.

משימות

1 קראו את הטקסט שלפניכם, ונהלו עמו דיאלוג.

2 לצד כל פסקה כתבו את הנושא שלה.

פרס נובל

פְּרִיְסֵי נוֹבֵל, הנחשבים לפרסים החשובים ביותר בעולם, מוענקים למדענים ולאישים דגולים כאות הערכה על פועלם למען האנושות. הם ניתנים מתוך קרן, שאותה יסד הכימאי השוודי אלפרד ברנהרד נובל במאה שעברה.

נובל נולד בשנת 1833 בשוודיה. אביו היה ממציא ותעשיין, שהקים ברוסיה מפעלים למנועי אניות ולמוקשים ימיים. כשהיה צעיר, החל אלפרד לעזור לאביו והתמחה בכימיה של חומרי הנפץ. כאשר חזרה משפחת נובל מרוסיה לשוודיה, הקימה מפעל ראשון מסוגו בעולם לניטרוגליצרין. לחומר נפץ מסוכן זה היה ביקוש גם בימי שלום, לצורכי הפירת מכרות ופיצוץ סלעים. אולם מאחר שזהו חומר רגיש מאוד לטלטולים, אירעו אסונות רבים כאשר התפוצץ בטרם זמנו.

1 פְּסָקָה (1)
נושא הפסקה:

5 פְּסָקָה (2)
נושא הפסקה:

10

בשנת 1864 הייתה התפוצצות אדירה במפעל של משפחת נובל, ובאסון מת אחיו של אלפרד, ואביו נפצע קשה. אלפרד נובל החליט אפוא להקדיש את חייו לפיתוח חומר נפץ מסוכן פחות, ולאחר שנים מספר של ניסיונות המציא את הדינמיט - חומר נפץ בטוח בשימוש, שמיוצר מתערובת של ניטרוגליצרין וחומרים אחרים. אחר-כך גילה חומרי נפץ יציבים נוספים.

פסקה (3)

נושא הפסקה:

15

אלפרד נובל היה רווק, ואת כל רכושו והונו הרב - בתי חרושת, בארות נפט ותמלוגים שקיבל בגין כמאה פטנטים - הוריש לקרן פרסים על שמו. לפי צוואתו, בכל שנה מחלקים מקרן זו פרסים "לאנשים אשר תרמו את התרומה החשובה ביותר לטובתו ולרווחתו של המין האנושי".

פסקה (4)

נושא הפסקה:

20

מאז שנת 1901 חילקה הקרן בכל שנה (להוציא שנות מלחמות העולם) פרסים בתחומים אלה: פיסיקה, כימיה, רפואה, ספרות ופרס לאדם (או למוסד) שפעל למען השלום. מאז 1969 מוענק פרס נובל גם בתחום הכלכלה. הקרן היא בפיקוח ממשלת שוודיה, ומוסדות מדע ורוח בשוודיה - כגון האקדמיה השוודית למדעים - מופקדים על בחירת הזוכים בפרסים בכל שנה. את הפרסים מעניקים בעשרה בדצמבר - יום השנה למותו של אלפרד נובל. הטקס נערך בשטוקהולם, בירת שוודיה, במעמד מלך שוודיה. פרס נובל לשלום מוענק באוסלו, בירת נורווגיה.

פסקה (5)

נושא הפסקה:

25

פרס נובל נחשב לאות ההערכה החשוב ביותר בתחומים שבהם הוא מחולק. הפרס כולל מדליית זהב, תעודת הערכה וסכום כסף מרווחי הקרן (כ- 70 אלף דולר לכל פרס). לעתים הפרס בתחום מסוים מתחלק בין שניים או שלושה זוכים. בין הזוכים בו מאז ייסודו היו יהודים רבים. וישראלי אחד, הסופר ש"י עגנון, זכה בשנת 1966 בפרס נובל לספרות עם המשוררת היהודייה-גרמנייה נלי זק"ש, פליטת שואה.

פסקה (6)

נושא הפסקה:

35

3

חברו שבע שאלות. כל שאלה תיפתח במילת שאלה שונה.
נדאו כי לכל אחת מהשאלות שחיברתם, יש תשובה בטקסט, והדגישו את התשובה
בטקסט.

- (1) מתי _____
- (2) _____
- (3) _____
- (4) _____
- (5) _____
- (6) _____
- (7) _____

שאלות ארגון מידע

- בדרך כלל, שאלות של ארגון מידע נפתחות במילת הוראה.

ציינו • הציגו • הסבירו • נמקו • הוכיחו •
תארו • סכמו • הדגימו • השוו

- התשובה לשאלת ארגון נמצאת בטקסט, כתובה באופן **מפורש**, אבל **אי-אפשר להעתיק** אותה, משום שהיא **מפוזרת** בטקסט. יש **ללקט** את חלקי המשפטים וליצור **תשובה עצמאית**, כלומר בשפתנו.